

Динаміка розподілу населення за рівнем середньодушових витрат в Україні
(відсотків)

Показники	2003		2004		2005	
	у міських поселеннях	у сільській місцевості	у міських поселеннях	у сільській місцевості	у міських поселеннях	у сільській місцевості
Населення із середньодушовими витратами в місяць, грн.						
до 180	31,1	67,0	19,5	44,6	7,3	25,6
180,1-240,0	23,5	16,1	17,9	18,9	10,6	17,1
240,1-300,0	15,5	7,6	17,0	14,3	12,9	15,3
300,1-360,0	10,4	3,9	12,8	8,5	13,3	11,5
360,1-420,0	19,5	5,4	9,5	4,5	12,0	8,8
420,1-480,0	x	x	23,3	9,2	9,5	6,1
480,1-540,0	x	x	x	x	7,5	4,3
540,1-600,0	x	x	x	x	5,7	3,0
600,1-660,0	x	x	x	x	4,5	2,0
660,1-720,0	x	x	x	x	3,3	1,6
понад 720	x	x	x	x	13,4	4,7
Частка населення із середньодушовими витратами у місяць, нижчими від прожиткового мінімуму, %	78,1	93,7	67,5	86,5	56,6	78,9

Більш реальний поточний стан матеріального добробуту населення відображають показники забезпеченості громадян необхідними для життя матеріальними благами й умовами проживання, що відповідають потребам людини; сукупних витрат домогосподарств, які також свідчать про низький життєвий рівень сільського населення. Майже втричі менша кількість сільського населення витрачає в місяць понад 720 грн. порівняно з міським населенням. Майже 79% селян у 2005 р. витрачали коштів менше від встановленого прожиткового мінімуму (табл. 2).

Не зважаючи на чітку за останні роки тенденцію поліпшення економічної ситуації в агропромисловому комплексі, економічні і соціальні орієнтири реформування на селі залишаються поза процесами їхніх узгодженості і збалансованості. Тобто, можна констатувати той факт, що соціальна сфера, яка покликана відновлювати втрачені в процесі виробництва людські ресурси, сьогодні продовжує втрачати свій статус.

УДК 338.432.(477)

БІДНІСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОЦІНКА, АНАЛІЗ

Іванюта С.М. д.е.н., професор

Іванюта В.Ф. к.е.н., доцент

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка

Проблема бідності існувала завжди, але не обговорювалась до кінця 80-х рр. ХХ ст. З ідеологічних міркувань поняття "бідність" не існувало в соціально-економічній теорії радянського суспільства. Офіційне визнання категорій "мінімальний споживчий бюджет" і "рівень малозабезпеченості", як адекватних поняттю бідності, проводилось радянськими вченими

економістами в 60-х роках, у двох напрямках: розробка нормативів (еталонів) споживачів та вивчення диференціації доходів і витрат сімей.

Результатом першого напрямку була розробка системи нормативів, де мінімальний споживчий бюджет і раціональний споживчий бюджет були, по суті, нижнім і верхнім рівнями добробуту населення. У сучасних умовах аналогічний підхід використовується при визначенні такого нормативу, як мінімальний прожитковий мінімум (МПМ), що характеризує рівень бідності. Альтернативним показником є прийнятий в більшості європейських країн показник, зафіксований на рівні 10 найнижчих показників межі бідності з урахуванням паритету купівельної спроможності населення (ПКС), (у США від 1,08 до 2 дол. в день).

Другий напрям досліджень за оцінкою бідності в економічній науці ґрунтувався на вивченні доходів і витрат населення. Інтерпретації такого підходу [1, с. 47-56] є об'єктивними з методичної точки зору для вивчення проблем нерівності доходів населення.

В кінці 90-х рр. ХХ ст. активізувались дослідження оцінки бідності у зв'язку з особливостями адаптації населення до ринкових умов, новими розподільними відносинами, механізмами поляризації доходів на базі падіння життєвого рівня і освіти. Авторські підходи, що ґрунтуються на результатах проведених досліджень (анкетування та наявність статистичної обробки даних) дозволяють зробити низку висновків про характер, структуру і основні тенденції сільської бідності в регіонах: по-перше, сільське населення має значно нижчі темпи (в 2 рази) зростання заробітної плати і відповідне формування доходів сільського домогосподарства; по-друге, перехід частини населення працездатного віку в число безробітних (рівень безробіття в регіоні, зокрема серед сільського населення віком від 35 до 55 років, складає понад 8 %), матеріальна допомога на випадок безробіття яких, майже в 2 рази нижча ніж для міського безробітного населення; по-третє, сільське населення регіонів має більші бар'єри доступу до системи соціальних пільг і виплат, комунального обслуговування. Цей факт підсилює сільську бідність і негативно позначається на розвитку демографічного і трудового потенціалу регіонів.

Доходи домогосподарств в сільській місцевості включають: обсяг нарахованих в грошовій та натуральній формі заробітної плати; доход одержаний від власності; соціальну допомогу; плату за оренду паїв, доход від ведення особистих господарств та інші поточні трансферти, за виключенням сплачених поточних податків на доходи та майно.

Таблиця

Структура доходів населення у 2005 р по Україні, (%)

Елементи структури	%
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	39,8
Заробітна плата	42,7
Прибуток та змішаний доход	14,8
Доходи від власності(одержані)	2,7

В структурі доходів населення України найбільшу питому вагу займає заробітна плата 42,7 %, соціальні допомоги та інші поточні трансферти 39,8 % (рис. 1).

Грошові витрати домогосподарств включають: витрати на купівлю продуктів харчування, алкогольних та тютюнових виробів, непродовольчих товарів, на оплату послуг, витрати пов'язані з веденням особистого підсобного господарства, грошову допомогу родичам та іншим особам, витрати на купівлю нерухомості, на будівництво, на придбання акцій, сертифікатів, валюти, приріст вкладів до банківських установ, аліменти, податки (крім прибуткового), збори, внески та ін. будинках для осіб похилого віку, а також маргінальних прощарків населення. Аналіз витрат домогосподарств показав, що найбільшу питому вагу займають витрати на придбання товарів і послуг - 56,9 %.

Таблиця 2

Структура витрат населення України у 2005 р.,%

Елементи витрат	%
Продовольчі товари	56,9
Непродовольчі витрати	32
Грошова допомога родичам	2,7
Інші витрати	8,4

Одним із показників що характеризує бідність населення в міжнародній практиці є питома вага витрат на харчування. У США частка продовольчих витрат у сімейному бюджеті становить близько 10% [2]. У постсоціалістичних країнах з порівняно високим рівнем ВВП на душу населення Словенії, Чеській республіці, Угорщині і Словаччині - частка витрат на харчування у загальних витратах домогосподарств складає лише 20-30%.

Критерієм доступності продовольчого споживання є відношення вартості річного душевого набору продуктів харчування, що відповідає науково обґрунтованим (медично рекомендованим) нормам здорового харчування, до річного душевого доходу. Слід відмітити, що енергетична цінність середньодушевого добового раціону харчування українців зменшилася за останні роки із 3597 ккал у 1990 р. до 2800 ккал. В таблиці 1 пропонуються норми харчування та прогноз споживання основних продуктів харчування.

У 2005 р. середньодушовий річний сукупний дохід (грошові і натуральні надходження) на 1 особу в Україні дорівнював 6075 грн., а грошова оцінка раціонального (медично рекомендованого) набору харчування в поточних споживчих цінах складала 3456 грн. або це 56,9 %.

Таблиця 1

Прогноз споживання основних продуктів харчування населенням України (на одну особу за рік; кілограмів)

Найменування	Мінімальні норми*	Раціональні норми**	Фактично			Прогноз	
			1995	2000	2005	2010	2015
М'ясо та м'ясопродукти	52	80	38,9	32,8	39,1	54	80
Молоко та молокопродукти	341	380	243,6	199,1	225,6	310	380
Яйця (штук)	231	290	171,0	166	238	290	300
Хліб та хлібопродукти	94	101	128,4	124,9	123,5	120	110
Картопля	96	124	123,8	135,4	135,6	130	125
Овочі та баштанні	105	161	96,7	101,7	120,2	145	160
Плоди, ягоди та виноград	68	90	33,4	29,3	37,1	60	90
Риба та рибні продукти	12	20	3,6	8,4	14,4	18	20
Цукор	32	38	31,6	36,8	38,1	38	38
Олія	8	13	8,2	9,4	13,5	16	20

Джерело: Норми затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 р. № 656 "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення". За термінологією МОЗ України "Орієнтовний набір основної продовольчої сировини і харчових продуктів для забезпечення у середньому на душу населення на 2005—2015 роки".

Якщо врахувати, що в наборі продукції, яка споживається населенням, недостатня питома вага м'яса та молока, то досягнення їх в 2010 році до мінімальної норми відповідно - 52:341 кг на одну особу в теперішніх цінах збільшить вартість харчування на 800 грн, тобто сукупний річний дохід може бути витрачений на продукти харчування на 70 %.

За міжнародними оцінками до групи бідних відносять країни, у яких населення витрачає на продовольчі товари понад 60% сімейного бюджету. Таким чином по даних критеріях України можна віднести до числа бідних країн. Проблеми вступу України в Євросоюз повинні враховувати в першу чергу збільшення доходів домогосподарств до рівні країн ЄС.

Література

1. Методология и методика системного изучения советской деревни/ Отв. ред. Т.И. Заславская, Р.В. Рывкина. Новосибирск: Наука, 1980. С. 11-343.
2. Україна в цифрах* 2005. р.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 р. № 656 "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення".

УДК 33:658(431)

ЭКОНОМИКА И МЕНЕДЖМЕНТ ТУРИЗМА В ГЕРМАНИИ

Кайб С., магістр
Hochschule Nord
(Вернигероде, Германия)

Германия всегда привлекала и впечатляла туристов. Туризм в Германии обеспечивает 10% процентов внутреннего валового продукта страны. Почти 3 мил-лиона рабочих мест связаны непосредственно с туризмом. Наряду с торговлей – это самый крупный сектор в сфере услуг.

Здесь действуют в основном предприятия малого и среднего бизнеса, что открывает широкие возможности для начинающих предпринимателей. Ежегодно Германию посещают около 18 млн. туристов. В сравнении с другими отраслями экономики отрасль туризма занимает второе место после автомобилестроения. В среднем от 2 до 3 процентов чистого оборота туризма (без налога на добавленную стоимость) поступают в виде налога на промышленные предприятия, земельного налога, а также части поступлений от налога на зарплаты и прибыль в коммунальностях.

Германия прочно вошла в десятку стран - лидеров по приему зарубежных туристов, а по валовым поступлениям в отрасли она занимает 6-е место в мире.

Можно выделить следующие основные факторы, которые привлекают туристов в страну:

1. Высокая концентрация исторических и культурных достопримечательностей;
2. Упрощенный визовый режим (возможность широкого спектра комплексных туров);
3. Высокий уровень сервиса.

Отмечается устойчиво положительная динамика туристских прибытий. Вместе с тем не следует забывать о диспропорции в распределении туристского потока внутри страны - львиная его часть приходится на так называемые «старые земли» Германии.

Концепция развития национальной туристической отрасли базируется на 4-х «китах»: «Культурный туризм», «Агротуризм», «Событийный туризм», «Интернет-технологии».

И в каждой из перечисленных стратегических областей развития стране есть, чем привлечь туристов. Вот, например, некоторые цифры, характеризующие инфраструктуру «культурного» туризма в Германии - более 4 тыс. музеев, 8,8 тыс. постоянных и временных выставок, 220 рекреационных тематических парков. Не менее значима и роль природного фактора - 13 национальных парков, 13 тыс. заповедников и заказников, значительное число сельских гостиниц и агрохозяйств.

Среди крупнейших участников туристического рынка Германии можно выделить три крупнейших туристических корпорации: «TUI Deutschland», «REWE-Touristik» и «Tomas Cook», которые сосредоточили в своих руках 70% рынка туристических услуг.